

Nowe wymagania bezpieczeństwa dla maszyn **Problemy interpretacyjne nowej dyrektywy maszynowej NMD 2006/42/WE**

Zarówno środowisko ludzi związanych z projektowaniem, produkcją i dostawami maszyn na rynek unijny jak i ich użytkowników, pracodawców i służby odpowiedzialne za stan techniczny i prawny środków pracy, oczekiwało na nową dyrektywę maszynową MD 2006/42/WE z nadzieją na lepsze prawo od tego, które wynikało z poprzedniej dyrektywy 98/37/WE. Niestety nowa dyrektywa nie dość, że nie usuwa niejasności poprzedniej, lecz dodaje nowe. Od ponad roku, w wersji polskiej od kilku miesięcy, funkcjonuje przewodnik do dyrektywy, będący zbiorem odautorskich komentarzy do poszczególnych wymagań. Jego lektura jest ciężka i w wielu istotnych kwestiach jeszcze bardziej zagmatwana niż tekst samej dyrektywy. Dotyczy to głównie wymagań formalnych – co to jest maszyna, maszyna nieukończona, maszyna zespolona, producent, upoważniony przedstawiciel itd. Są też niejasności związane z wymaganiami technicznymi, których przewodnik nie usuwa. Polskie rozporządzenie MG z 21.10.2008., które wdrożyło dyrektywę maszynową MD, pogłębia chaos odbiorczy, ponieważ, co prawda, wdrożyło ją bez zmian merytorycznych, ale w sposób niekompletny i zlewający w jedną masę rozmaite wymagania formalne i techniczne. Przez niekompletność lektura samego rozporządzenia i dyrektywy jest niewystarczająca aby poznać rzeczywiste wymagania prawne jakim muszą sprostać jej odbiorcy. W rozporządzeniu nie ma zdefiniowanych jej adresatów, czyli: producentów, upoważnionych przedstawicieli, importerów i dystrybutorów maszyn. Nie ma też zdefiniowanych działań podstawowych, które dyrektywa powinna regulować i nad nimi panować, tj. wprowadzenie do obrotu i oddanie do użytku maszyny lub maszyny nieukończonej. Prawdopodobnie wynika to stąd, że definicje zawarte w dyrektywie maszynowej nie są zgodne z definicjami sformułowanymi w ustawie o systemie oceny zgodności (UOSOZ) z lipca 2002 r. z późniejszymi zmianami. Brak w polskim rozporządzeniu definicji podstawowych czyni to, że w całym tekście przywoływane są pojęcia, które są rozumiane przez odbiorców intuicyjnie, a nie ściśle. Z kolei różnice definicyjne samej dyrektywy i ustawy o systemie oceny zgodności (UOSOZ) wymagają wyboru nakładających się na siebie wymagań. Przeciętny odbiorca prawa związanego z maszynami – producent, dostawca, nabywca – logicznie, aczkolwiek mylnie, uważa, że skoro jest polskie prawo zapisane w rozporządzeniu wprost do niego adresowane,

tzn. że jest kompletne. Tak nie jest i niestety nie ma na ten temat żadnych objaśnień w rozporządzeniu z 21.10.2008. Ważniejsze różnice definicyjne pojęć podstawowych:

Producent

wg. MD 2006/42/WE	wg. UOSOZ	Wg. Rozp. z 21.10.12
Osoba fizyczna lub prawna, która projektuje lub produkuje maszyny lub maszyny nieukończone objęte niniejszą dyrektywą i jest odpowiedzialna za zgodność maszyny lub maszyny nieukończonej z niniejszą dyrektywą, mając na uwadze jej wprowadzenie do obrotu, pod własną nazwą lub znakiem towarowym lub do własnego użytku.	Osoba fizyczna lub prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która projektuje i wytwarza wyrób, albo dla której ten wyrób zaprojektowano lub wytworzono, w celu wprowadzenia go do obrotu lub oddania do użytku pod własną nazwą lub znakiem	Brak

Różnice są bardzo istotne, ponieważ:

- Producentem wg MD jest tylko *osoba fizyczna lub prawna*. Osobowość prawną w Polsce, oprócz instytucji państwowych i spółdzielczych, mają tylko spółki kapitałowe, czyli akcyjne i z ograniczoną odpowiedzialnością. Zatem rozmaite spółki cywilne, jawne, partnerskie, komandytowe, które nie mają osobowości prawnej mogłyby produkować maszyny poza systemem. To jednak wyklucza definicja UOSOZ, która oprócz osoby fizycznej lub prawnej umieszcza *jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej*.
- Wg MD producentem jest ciało, które *projektuje lub produkuje* maszyny. Zatem strona zamawiająca maszynę w zewnętrznych firmach projektowych i wykonawczych nie mogłaby być uznana za producenta. Wg UOSOZ producentem jest także jednostka organizacyjna *dla której ten wyrób zaprojektowano lub wytworzono*.
- Z kolei w MD definicję producenta przedłuża bardzo ważny komentarz, którego nie ma w UOSOZ i rozporządzeniu: *W razie braku producenta odpowiadającego powyższej definicji za producenta uważana jest osoba fizyczna lub prawna, która wprowadza do obrotu lub oddaje do użytku maszyny lub maszyny nieukończone objęte niniejszą dyrektywą*. To wymaganie czyni, że importerzy wprowadzający do Wspólnoty maszyny do obrotu oraz producenci maszyn oddawanych do użytkowania na własne potrzeby muszą wziąć na siebie spełnienie wymagań zasadniczych dyrektywy maszynowej (rozporządzenia).

Upoważniony przedstawiciel

wg. MD 2006/42/WE	wg. UOSOZ	Wg. Rozp. z 21.10.12
Osoba fizyczna lub prawna mająca miejsce zamieszkania lub siedzibę we Wspólnocie, która otrzymała pisemne upoważnienie od producenta do wykonywania w jego imieniu wszystkich lub niektórych jego zobowiązań oraz formalności związanych z niniejszą dyrektywą.	Osoba fizyczna lub prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, mająca siedzibę na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) — strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym upoważnioną przez producenta na piśmie do działania w jego imieniu.	Brak

Różnice definicji dotyczą:

- Tak jak przy producencie, definicja upoważnionego przedstawiciela zawarta w UOSOZ rozciąga się na osoby fizyczne i prawne (MD) oraz na wszelkie jednostki nie posiadające takiej osobowości.
- Umieszczenia siedziby. W MD siedziba upoważnionego przedstawiciela powinna być umiejscowiona we Wspólnocie. W UOSOZ mówi się siedziba może mieć miejsce nie tylko w którymś państwie członkowskim ale też w państwie członkowskim EFTA będącego stroną umowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego-EOG (Norwegia, Islandia, Lichtenstein). Problemu nie powinny stanowić maszyny pochodzące ze Szwajcarii, mimo że nie jest ona stroną umowy EOG. W 2002 r. Szwajcaria zawarła dwustronną umowę Unią Europejską, zrównującą jej status z krajami członkami EOG.

Wprowadzenie do obrotu

wg. MD 2006/42/WE	wg. UOSOZ	Wg. Rozp. z 21.10.12
Udostępnienie maszyny lub maszyny nieukończonyj po raz pierwszy we Wspólnocie z zamiarem jej dystrybucji lub użytkowania, za wynagrodzeniem lub bezpłatnie;	Udostępnienie przez producenta, jego upoważnionego przedstawiciela lub importera, nieodpłatnie albo za opłatą, po raz pierwszy na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) — strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym wyrobu w celu jego	Brak

	używania lub dystrybucji;	
--	---------------------------	--

Różnice definicji dotyczą poziomu uogólnienia. W MD definicja w ogóle nie wymienia ciał wprowadzających maszyny na rynek Unii oraz nie wymienia państw spoza Wspólnoty, które są traktowane jak państwa członkowskie. UOSOZ precyzuje zarówno dostawców (producent, upoważniony przedstawiciel lub importer), jak też wymienia państwa EFTA będące członkami EOG. Oczywiście Szwajcaria jest objęta także tymi zasadami.

W dyrektywie maszynowej i polskim rozporządzeniu przywoływane są takie ciała jak importer i dystrybutor, które nie są jednak zdefiniowane. Według *UOSOZ importer to osoba fizyczna lub prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, mająca siedzibę na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) — strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, która wprowadza do obrotu lub oddaje do użytku wyroby pochodzące z krajów trzecich*. W świetle definicji producenta, importer wprowadzając maszynę na rynek Wspólnoty do obrotu lub użytku praktycznie stawia się w roli producenta. Musi zapewnić spełnienie wymagań zasadniczych dyrektywy i norm z nią zharmonizowanych. Zatem, jeśli importer sprowadza maszynę bez Deklaracji Zgodności EC i bez oznakowania CE, musi to sam wypełnić. Słabością importera jest brak dostępu do dokumentacji techniczno-konstrukcyjnej, o wgląd do której może wystąpić Nadzór Rynku (w Polsce Inspekcja Pracy). Także w obecnej Deklaracji Zgodności powinna być podana z imienia i nazwiska, łącznie z adresem na terenie Wspólnoty, osoba, która jest upoważniona do przygotowania do wglądu takiej dokumentacji. Zwykle tym wymaganiom importer nie jest w stanie sprostać. Z tego względu warto przestrzec nabywców maszyn aby unikali roli importera, ponieważ mogą się uwikłać w bardzo kosztowne sytuacje (doprowadzenie do zgodności, pokrycie kosztów badań zgodności, wykluczenie maszyn z rynku itd.).

Oddanie do użytku

wg. MD 2006/42/WE	wg. UOSOZ	Wg. Rozp. z 21.10.12
Oznacza pierwsze wykorzystanie we Wspólnocie maszyny objętej niniejszą dyrektywą zgodnie z jej przeznaczeniem	Pierwsze na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) — strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym zgodne z przeznaczeniem użycie wyrobu, który nie został wprowadzony do obrotu	Brak

Podobnie jak przy wprowadzaniu do obrotu także definicja oddania do użytku maszyny w MD jest bardziej uogólniona, w stosunku do UOSOZ, co do terytorium jej działania (Unia – EFTA – EOG). Znaczenie tego pojęcia w praktyce warsztatowej jest bardzo istotne, ponieważ obejmuje maszyny zaprojektowane, wykonane i później eksploatowane na własny użytek, tzw. samoróbki. Także import maszyn na własny użytek jest uznawane za tożsame wprowadzeniu ich do obrotu. Muszą zatem spełniać te same wymagania jak maszyny dostarczane i nabywane od dostawców. W praktyce często występuje problem odpowiedzialności prawnej za oddanie do użytku maszyn zespolonych, linii produkcyjnych kompletowanych z maszyn pochodzących od wielu producentów, albo ze starych zasobów własnych.

W artykule zostały omówione problemy związane z pojmowaniem formalnych, prawnych pojęć podstawowych, które są istotne z punktu widzenia odpowiedzialności projektanta, producenta, dostawcy i użytkownika maszyny, czyli adresatów dyrektywy maszynowej MD 2006/42/WE i polskiego rozporządzenia z 21.10.2008 oraz Ustawy o systemie oceny zgodności. Szkoda, że polscy odbiorcy tego prawa nie mają możliwości poznania go w jednym i jednoznacznie sformułowanym dokumencie.

Następne artykuły będą dotyczyć problemów odnoszących się do samych maszyn. Co to znaczy maszyna w sensie ścisłym i ogólnym, maszyna nieukończona, maszyna zespolona, element bezpieczeństwa, związki dyrektywy maszynowej z dyrektywą narzędziową, problemy utrzymania ruchu i modernizacji maszyn.

Literatura

1. *Dyrektywa 2006/42/WE PEiR z 17.05.2006 r. w sprawie maszyn.*
2. *Guide to application of the Machinery Directive 2006/42/EC - 2nd Edition, June 2010, General Editor Ian Fraser-European Commission Enterprise and Industry.*
3. *Ustawa o systemie oceny zgodności – tekst ujednolicony z 01.01.2012.*
4. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 21.10.2008 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla maszyn (Dz. Ustaw z 2008 r. nr 199 poz. 1228)*